

ԱՎԵԼԱՑՎԱԾ ԱՐԺԵՔԻ ՀԱՐԿԻ ԵՎ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ԿԱՊՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ ՀՀ-ՈՒՄ

ՄԵՐԻ ՓԱՆՈՍՅԱՆ, ԳՆԵԼ ՄԱՀԱԿՅԱՆ

Հոդվածում գնահատվում է ՀՀ տնտեսության ոլորտների վրա ավելացված արժեքի հարկի (ԱԱՀ) ազդեցությունը, համադրվում և համեմատվում են ՀՀ տնտեսության ոլորտների աճի տեմպերը՝ ԱԱՀ-ի աճի տեմպի վերլուծությամբ: Որպես ուսումնասիրության ոլորտներ են դիտարկվել ՀՀ արդյունաբերությունը, շինարարությունը, առևտուրը և ծառայությունները: Ներկայացված խնդրի լուծման նպատակով ուսումնասիրվել են այդ ոլորտների և ԱԱՀ-ի միջև սոցիալ-տնտեսական կապերը, քանակական վերլուծության մեթոդների կիրառմամբ իրականացվել է բացահայտված կապերի ռեգրեսիոն վերլուծություն, և գնահատվել է հանրապետության տնտեսության ոլորտների և ավելացված արժեքի հարկի կախվածության աստիճանը: Հետազոտությունն իրականացվել է Eviews 10 վիճակագրական համակարգչային ծրագրով, կառուցվել են բազմագործոն ռեգրեսիայի մոդելներ, որի պարամետրերը գնահատվել են փոքրագույն քառակուսիների եղանակով: Արդյունքները ցույց են տվել, որ դիտարկված ոլորտների և ԱԱՀ-ի միջև գոյություն ունի նշանակալի կախվածություն: Հեղինակները հանգել են հետևյալ եզրակացություններին՝ այլ հավասար պայմանների առկայության դեպքում ԱԱՀ-ի աճի տեմպի 1 % ավելացմանը զուգընթաց՝ շինարարության ծավալները ավելացել են 0.8 %-ով, ԱԱՀ-ի աճի տեմպի 1 % ավելացմանը զուգընթաց՝ առևտրի շրջանառության աճի տեմպը ավելացել է 0.6 %-ով, ծառայությունների ծավալի (առանց առևտրի) աճի տեմպը՝ 0.4 %-ով, իսկ արդյունաբերության արտադրանքի ծավալի աճի տեմպը՝ 0.3 %-ով:

Բանալի բառեր – ավելացված արժեքի հարկ, հարկային եկամուտներ, պետական բյուջե, դրույքաչափ, սպառողներ, տնտեսության ոլորտներ, վիճակագրություն, ռեգրեսիա, թեստ, մոդել

Ավելացված արժեքի հարկը, լինելով սպառման հարկ, գործում է արտադրության և բաշխման գործընթացների յուրաքանչյուր փուլում: ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտներում ԱԱՀ-ն ունի ամենամեծ տեսակարար կշիռը: 2022 թ. փաստացի տվյալներով՝ այն կազմել է պետական բյուջեի եկամուտների գրեթե 37.0 % - ը՝ 685.5 մլրդ դրամ¹, ինչը նշանակում է, որ այդ հարկը կարևոր նշանակություն ունի հանրային

¹ URL: https://www.armstat.am/file/article/sv_12_22a_211.pdf (հասանելի է՝ 01.11.2023):

ծառայությունների ու ենթակառուցվածքների զարգացման գործում: ԱԱՀ-ն ուղղակիորեն ազդում է ապրանքների և ծառայությունների վերջնական գնի վրա, իսկ դրա դրույքաչափերի փոփոխությունները կարող են հանգեցնել սպառողների վարքագծի փոփոխության, ինչն իր հերթին կարող է փոխել ծախսերի կառուցվածքը, որն էլ կարող է ազդել գների ընդհանուր մակարդակի բարձրացման, մրցունակության ու առևտրի դինամիկայի վրա: Ակնհայտ է, որ առաջին անհրաժեշտության ապրանքների համար ԱԱՀ-ի դրույքաչափի նվազեցումը կարող է դրանք ավելի մատչելի դարձնել բնակչության ավելի լայն հատվածի, այդ թվում՝ սոցիալապես անապահով խավի համար, իսկ դրույքաչափի բարձրացումը կարող է անհամաչափորեն ազդել ավելի ցածր եկամուտներ ունեցող անձանց վրա, եթե նրանք իրենց եկամտի ավելի մեծ մասը ծախսեն հարկվող ապրանքների և ծառայությունների վրա: Մյուս կողմից՝ ՀՀ-ում հավաքագրված ԱԱՀ-ի մեծ ցուցանիշը կարող է գնաճի հետևանք լինել, որովհետև որքան բարձր է ապրանքի գինը, այնքան մեծ է դրանից գանձվող ԱԱՀ-ի չափը: Այն կարճաժամկետ հատվածում ավելացնում է հարկային եկամուտները՝ ազդելով սպառողների գնողունակության վրա, բայց երկարաժամկետ հատվածում՝ գնողունակության անկման պատճառով, տնտեսավարող սուբյեկտները ավելի քիչ ապրանքներ և ծառայություններ են ձեռք բերում՝ այդպիսով ազդելով ԱԱՀ-ի մուտքերի կրճատման ու տնտեսական ակտիվության վրա:

ՀՀ-ում ԱԱՀ-ի արդյունավետ հավաքագրումը նպաստում է հարկերի ֆիսկալ գործառույթի պատշաճ իրականացմանը, քանի որ, ինչպես արդեն նշվեց, այն կազմում է ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների հիմնական մասը: ԱԱՀ-ի արդյունավետ հավաքագրումը դառնում է կարևոր երաշխիք կառավարության կողմից պետական ծախսերի, ենթակառուցվածքային ծրագրերի և տնտեսական այլ կարևոր գործառույթների իրականացման համար: Հետևաբար՝ դա մեծապես կնպաստի ընդհանուր տնտեսական գործունեության ակտիվացմանը և տնտեսության ոլորտների զարգացման տեմպերի արագացմանը:

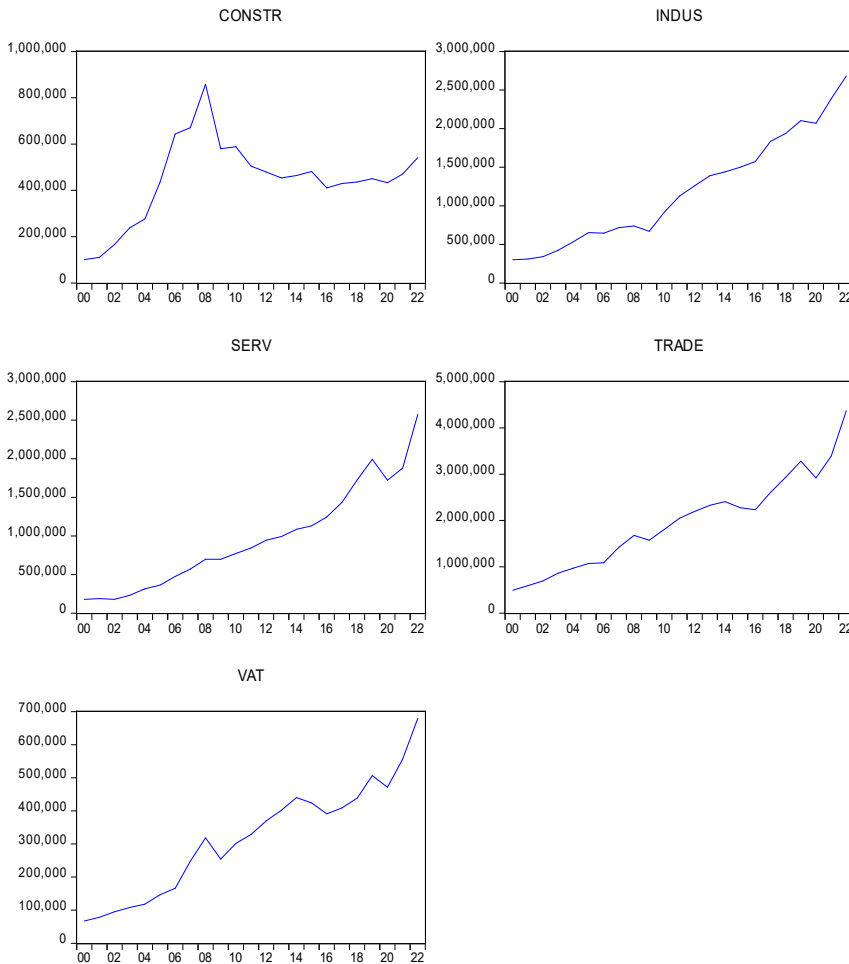
2022 թ. ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտները կազմել են 2 տրիլիոն 63 միլիարդ դրամ, ինչը 22.5 %-ով կամ 379.3 մլրդ դրամով ավելի է եղել նախորդ տարվա ցուցանիշից: 2022 թ. պետական բյուջեի եկամուտների 93.4 %-ը կամ 1 տրլն 926 մլրդ դրամը ձևավորվել է պետական բյուջե վճարված հարկերի և տուրքերի հաշվին: 2022 թ. 2021 թ. համեմատ հարկային եկամուտներն ու պետական տուրքերն աճել են 21.4 %-ով կամ 339.1 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է եղել ԱԱՀ-ի, շահութահարկի և եկամտային հարկի գծով մուտքերի աճով: 2022 թ. հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի 35.3 %-ն ապահովվել է ավելացված արժեքի հարկի հաշվին²: Պետական բյուջեի հարկային եկամուտների ավելացմանը զգալիորեն նպաստել է 2022 թ.

² Տե՛ս ՀՀ 2022 թ. պետական բյուջեի կատարման վերլուծություն, Եր., 2022, էջ 170-172:

երկրում տնտեսական ակտիվության, արտահանման և ներմուծման, ինչպես նաև աշխատատեղերի ու միջին աշխատավարձի աճը: Այս զարգացումների վրա էական դրական ազդեցություն ունեցան ռուսուկրահինական պատերազմի պատճառով Ռուսաստանից Հայաստան աշխատուժի և կապիտալի հոսքը, ինչպես նաև Ռուսաստանում հայկական ծագման և Հայաստանի կողմից մատակարարվող ապրանքների նկատմամբ պահանջարկի կտրուկ աճը: Հաշվի առնելով վերոշարադրյալը՝ հողվածում գնահատվել է ԱԱՀ-ի ազդեցությունը ՀՀ տնտեսության շինարարության, առևտրի, արդյունաբերության և ծառայությունների ոլորտների վրա: Քանի որ ՀՀ-ում ԱԱՀ-ի հարկման դրույքաչափը երկար ժամանակ եղել է կայուն, ուստի դրույքաչափի ազդեցությունը վերոնշյալ ոլորտների վրա չի վերլուծվել:

Գծապատկեր 1

Փոփոխականների դինամիկան 2020-2022 թթ.

Վերլուծության համար հիմք են եղել ՀՀ 2000-2022 թթ. ԱԱՀ-ի և տնտեսության ոլորտների արժեքների տարեկան պաշտոնական վիճակագրական տվյալները³: Ռեգրեսիայի մոդելներում օգտագործվել են հետևյալ փոփոխականները՝ շինարարության ծավալը՝ մլն դրամ (LCONST), առևտրի շրջանառությունը՝ մլն դրամ D(LTRADE), արդյունաբերության արտադրանքի ծավալը՝ մլն դրամ D(LINDUS), ծառայությունների ծավալը (առանց առևտրի)՝ մլն դրամ D(LSERV): Հետազոտությունն իրականացվել է Eviews 10 վիճակագրական համակարգչային ծրագրով, կատարվել են ռեգրեսիոն վերլուծություններ:

Փոփոխականները ժամանակային շարքեր են, որոնք ներկայացված են գծապատկեր 1-ում: Ինչպես երևում է գծապատկերից, այդ փոփոխականները դինամիկայում դրսևորում են աճի միտում, ստացիոնար չեն, ուստի դիտարկվել են փոփոխականների առաջին կարգի տարբերությունները: Փոփոխականների ստացիոնարությունը ստուգվել է Դիկի-Ֆուլերի թեստով:

Սողելի պարամետրերը գնահատվել են փոքրագույն քառակուսիների եղանակով: Այդ նպատակով կառուցվել են բազմագործոն ռեգրեսիայի մոդելներ, որոնց արդյունքները ներկայացված են աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1

Ռեգրեսիոն մոդելների գնահատման արդյունքները

Կախյալ Փոփոխականներ/ Բաց. փոփ.	Շինարարություն LCONST	Արդյունաբերություն D(LINDUS)	Ծառայություններ D(LSERV)	Առևտուր D(LTRADE)
Constant	2.287988*	0.095027**	0.081058**	0.032533***
D (LVAT) ⁴	0.792790**	0.347793**	0.382768**	0.633532*
LCONST (-1)	0.821827***			
D (LINDUS (-4))		-0.379670***		
F-statistic	109.1756	5.805728	4.737996	37.89254
Prob (F-statistic)	0.000000	0.013573	0.041657	0.000005
R ²	0.919950	0.436333	0.191527	0.654532
Adjusted R ²	0.911524	0.361177	0.151103	0.637259
Breusch-Pagan-Godfrey-ի հետերոսկեդաստիկության թեստ				
F-statistic	1.122987	0.785650	0.000143	0.498023
Prob (F-statistic)	0.3460	0.4737	0.9906	0.4885
n * R ²	2.325683	1.706770	0.000157	0.534515
Prob (Chi-Square)	0.3126	0.4260	0.9900	0.4647
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM թեստ				
F-statistic	0.119238	0.826894	1.185345	2.245846
Prob (F-statistic)	0.8883	0.4592	0.3284	0.1347
n * R ²	0.304348	2.031434	2.560305	4.393499
Prob (Chi-Square)	0.8588	0.3621	0.2780	0.1112
Jarque-Bera Normality թեստ				
Jarque-Bera	1.047222	1.249950	0.011596	0.516738
Prob (Jarque-Bera)	0.592378	0.535275	0.994219	0.772310

Վիճակագրորեն նշանակալի է նշանակալիության 1 % (*), 5 % (**), 10 % (***) մակարդակում:

³ URL: <https://www.armstat.am/am/?nid=82> (հասանելի է՝ 03.11.2023):

⁴ Ռեգրեսիայի մոդելներում Ln-ը ցույց է տալիս փոփոխականի լոգարիթմած արժեքները, իսկ D-ն՝ առաջին կարգի տարբերությունները:

Շինարարության և առևտրի ճյուղերի մոդելները վիճակագրորեն նշանակալի են նշանակալիության 1 % մակարդակում ($\text{Prob}(F\text{-statistic})=0.000<0.01$), իսկ արդյունաբերության և ծառայության ճյուղերի մոդելները՝ նշանակալիության 5 % մակարդակում:

Իրականացված ռեգրեսիոն վերլուծության արդյունքները (աղյուսակ 1) հաստատում են, որ դիտարկված ոլորտների և ԱԱՀ-ի միջև գոյություն ունի նշանակալի կախվածություն: Շինարարության ոլորտի ռեգրեսիայի հավասարման ճշգրտված դետերմինացիայի գործակիցը ($\text{adjusted } R^2$) 0.912 է, այսինքն՝ շինարարության ծավալի վարիացիայի 91.2 %-ը բացատրվում է ԱԱՀ-ի աճի տեմպով և նախորդ տարվա շինարարության ծավալով, իսկ մնացածը՝ մոդելում չներառված գործոններով: Արդյունաբերության արտադրանքի ծավալի և ԱԱՀ-ի կապը ներկայացնող մոդելում կախյալ փոփոխականի վարիացիայի 32.16 %-ն է բացատրվում ռեգրեսիայի մոդելով, ծառայությունների ծավալի և ԱԱՀ-ի կապը ներկայացնող մոդելում՝ կախյալ փոփոխականի վարիացիայի 19.15 %-ը, իսկ առևտրի շրջանառության և ԱԱՀ-ի կապը ներկայացնող մոդելում՝ կախյալ փոփոխականի վարիացիայի 65.45 %-ը:

Հետերոսկեդաստիկության թեստը կիրառելիս գրոյական վարկածն է, որ մոդելի մնացորդները հոմոսկեդաստիկ են: Մոդել 1-ում $\text{Prob}(F\text{-statistic})$ -ը մեծ է 0.05-ից, $\text{Prob}(\text{Chi-Square})$ -ը մեծ է 0.05-ից, ինչը նշանակում է, որ գրոյական վարկածը չի մերժվում, դասական ռեգրեսիայի Գաուս-Մարկովի պայմանը չի խախտվում:

Ավտոկոռելացիայի LM թեստի արդյունքները ցույց են տալիս, որ մոդելների մնացորդները ավտոկոռելացված չեն, չի մերժվում 0-ական վարկածն այն մասին, որ մոդելի մնացորդները միմյանցից անկախ են ($\text{Prob}(F\text{-statistic})>0.05$):

0-ական վարկածը այն մասին, որ մոդելների մնացորդներն ունեն նորմալ բաշխում, չի մերժվում ($\text{Prob}(\text{Jarque-Bera})>0.05$):

Մոդելների մնացորդները բավարարում են դասական ռեգրեսիայի Գաուս-Մարկովի պայմաններին:

ՀՀ տնտեսության ոլորտների և ԱԱՀ-ի միջև կախվածությունը ներկայացնող ռեգրեսիայի հավասարումներն են.

$$\text{Ln}(\text{CONSTR})_t = 2.288 + 0.793 * \text{D}(\text{Ln}(\text{VAT}))_t + 0.822 * \text{Ln}(\text{CONSTR})_{t-1} + e_t \quad (1)$$

$$\text{D}(\text{Ln}(\text{INDUS}))_t = 0.095 + 0.348 * \text{D}(\text{Ln}(\text{VAT}))_t - 0.38 * \text{Ln}(\text{INDUS})_{(t-4)} + e_t \quad (2)$$

$$\text{D}(\text{Ln}(\text{SERV}))_t = 0.081 + 0.383 * \text{D}(\text{Ln}(\text{VAT}))_t + e_t \quad (3)$$

$$\text{D}(\text{Ln}(\text{TRADE}))_t = 0.033 + 0.634 * \text{D}(\text{Ln}(\text{VAT}))_t + e_t \quad (4)$$

Հաշվի առնելով մոդելի գնահատման արդյունքները՝ կարելի է եզրակացնել, որ այլ հավասար պայմանների դեպքում ԱԱՀ-ի աճի տեմպի 1 % ավելացմանը զուգընթաց շինարարության ծավալները ավելացել են 0.793 %-ով, ԱԱՀ-ի աճի տեմպի 1 % ավելացմանը զուգընթաց առևտրի շրջանառության աճի տեմպը ավելացել է 0.634 %-ով այլ հավասար պայմանների դեպքում, ծառայությունների ծավալի (առանց

առևտրի) աճի տեմպը ավելացել է 0.383 %-ով այլ հավասար պայմանների դեպքում, իսկ արդյունաբերության արտադրանքի ծավալի աճի տեմպը 0.348 %-ով այլ հավասար պայմանների դեպքում:

Հողվածում ի սկզբանե նպատակ է դրվել համադրել և համեմատել վերոնշյալ ոլորտների աճի տեմպերը՝ ԱԱՀ-ի աճի տեմպի վերլուծությամբ: Վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ ՀՀ տնտեսության ոլորտների և ԱԱՀ-ի միջև գոյություն ունի նշանակալի կախվածություն: Քանի որ «շինարարության ծավալները» ստացիոնար փոփոխական է, աճի տեմպ չի դիտարկվել:

Առևտուրը և ծառայությունները Հայաստանի տնտեսական աճին նպաստող հիմնական ճյուղերից են: ԱԱՀ-ի աճի տեմպի 1 % ավելացմանը զուգընթաց՝ ամենամեծ ծավալով աճել է առևտրի շրջանառության աճի տեմպը, իսկ ծառայությունների ծավալի (առանց առևտրի) և արդյունաբերության արտադրանքի ծավալի աճի տեմպը աճել է իրար մոտ գործակցով: ԱԱՀ-ի աճի տեմպի 1 % ավելացմանը զուգընթաց առևտրի շրջանառության աճի տեմպը ավելացել է 0.634 %-ով, հետևաբար՝ որքան մեծ են առևտրաշրջանառության ծավալները, այնքան մեծ է ԱԱՀ-ի պոտենցիալ մակարդակը: Առևտրաշրջանառությունը հաճախ համարվում է նաև տնտեսական ակտիվության ցուցանիշ: Երբ տնտեսական ակտիվությունը բարձր է, մարդիկ հակված են ավելի շատ ապրանքներ և ծառայություններ գնելու և վաճառելու, ինչը հանգեցնում է առևտրաշրջանառության ծավալների ավելացմանը: Բարձր տնտեսական ակտիվությունը հիմնականում կապված է սպառման բարձր մակարդակի հետ, որն էլ իր հերթին նպաստում է ԱԱՀ-ի շրջանառության ծավալների ավելացմանը: ՀՀ առևտրի ոլորտի աճի տեմպը վերջին տարիներին կայունացել է բարձր մակարդակում: 2022 թ. սեպտեմբերին առևտրի աճի տեմպը կազմել է 20.7 %՝ օգոստոսի 20.0 %-ի համեմատ արագանալով 0.7 տոկոսային կետով: Հունվար-սեպտեմբեր ամիսների առևտրի աճի տեմպը շարունակել է արագանալ՝ կազմելով 14.5 %՝ նախորդ ամսվա 13.6 %-ի համեմատ: Իրական թողարկման աճը արդյունաբերության ոլորտում 2022 թ. սեպտեմբերին կազմել է 14.8 %՝ նախորդ ամսվա համապատասխան ցուցանիշի համեմատ դանդաղելով շուրջ 8.5 տոկոսային կետով: 2021 թ. օգոստոսին արդյունաբերության ոլորտում գրանցվել էր շուրջ 5.2 % անկում՝ հիմնականում պայմանավորված հանքարդյունաբերության ոլորտում մետաղական հանքանյութերի արտահանման տուրքի ներդրմամբ, որին անպատրաստ լինելով՝ հանքարդյունաբերության ոլորտի կազմակերպությունները կրճատել էին իրական թողարկման ծավալները: 2022 թ. հունվար-օգոստոս ամիսների տվյալներով՝ արդյունաբերության աճը պայմանավորված է եղել մշակող արդյունաբերության շուրջ 18.9 % աճով, որը նպաստել է ընդհանուր արդյունաբերության աճին 11.0 տոկոսային կետ (նախորդ ամսվա 9.4-ի համեմատ): Հանքարդյունաբերության ո-

լորտում անկման տեմպը մեղմվել է՝ հունվար-հուլիսին արձանագրված 9.1 %-ից դառնալով 7.9 %, ինչն ընդհանուր արդյունաբերության աճին հակազդել է 2.2 տոկոսային կետով: Արդյունաբերության աճին նպաստել է նաև «էլեկտրաէներգիայի, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարում» և «ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում» ենթաճյուղերի աճերը՝ համապատասխանաբար 0.3 և 0.1 տոկոսային կետով: Վերջին տարիներին ծառայությունների աճի տեմպը ևս կայունացել է բարձր մակարդակում: 2022 թ. սեպտեմբերին ծառայությունների աճը կազմել է 26.3 %: Հունվար-սեպտեմբեր ամիսների աճը մնացել է նույն՝ 27.1 %-ի մակարդակում: 2022 թ. հունվար-օգոստոս ամիսների տվյալներով՝ ծառայությունների աճն առավելապես պայմանավորված է «ֆինանսական և ապահովագրական գործունեություն», «տեղեկատվություն և կապ» ու «տրանսպորտ» ենթաճյուղերի աճերով, որոնց նպաստումները կազմել են՝ համապատասխանաբար 11.4, 5.6 և 4.2 տոկոսային կետ⁵:

Ամփոփելով կատարված վերլուծության արդյունքները և հաշվի առնելով, որ ՀՆԱ-ի աճի վրա ազդող հիմնական գործոնները տնտեսության ոլորտներն են, իսկ տնտեսության ոլորտների վրա ԱԱՀ-ի աճի տեմպը դրական է ազդել, կարելի է պնդել, որ ԱԱՀ-ի եկամուտների ավելացման աղբյուրը հնարավորինս մեծ ավելացված արժեքով արտադրանքի թողարկումն ու իրացումն է տնտեսության տարբեր ոլորտներում:

МЕРИ ПАНОСЯН, ГНЕЛ СААКЯН – Социально-экономическая оценка взаимосвязи между налогом на добавленную стоимость и экономическими секторами в РА. – Статья оценивает влияние налога на добавленную стоимость (НДС) на сектора экономики Республики Армения, сравнивая темпы роста этих секторов с анализом темпа роста НДС. Промышленность, строительство, торговля и услуги были рассмотрены как области исследования. Для решения поставленной в статье проблемы были изучены социально-экономические отношения между рассматриваемыми секторами и НДС. Проведен анализ регрессии выявленных отношений с использованием методов количественного анализа, и оценена степень зависимости секторов экономики Республики от налога на добавленную стоимость. Исследование проводилось с использованием статистической программы Eviews 10, где были построены множественные регрессионные модели, и их параметры были оценены с использованием метода наименьших квадратов. Результаты проведенного анализа регрессии указывают на значительную зависимость между рассмотренными секторами и НДС. С учетом результатов оценки модели был сделан вывод, что при прочих равных условиях объемы строительства увеличивались на 0.8 % при росте ставки НДС на 1 %. В то же время темп роста товарооборота увеличивался на 0.6 % при соответствующем 1 % увеличении ставки НДС. Кроме того, темп роста объема услуг (за исключением торговли) возрастал на 0.4 %, а темп роста объема промышленной продукции увеличивался на 0,3 % при соответствующем 1 % увеличении ставки НДС.

⁵ Տե՛ս ՀՀ տնտեսության սոցիալ-տնտեսական զարգացումները 2022 թ. հունվար-դեկտեմբեր ամիսներին, «ԼՈՒՅՍ հիմնադրամ», Եր., 2022, էջ 2-5:

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, бюджет государства, налоговые поступления, ставка, потребители, экономические секторы, статистика, регрессия, тест, модель

MERI PANOSYAN, GNEL SAHAKYAN – *Socio-Economic Assessment of the Relationship between Value Added Tax and Economic Sectors in the RA.* – The article assesses the impact of the value-added tax (VAT) on the sectors of the RA economy, comparing the growth rates of these sectors with the analysis of the VAT growth rate. RA industry, construction, trade, and services were considered as areas of study.

To address the problem presented in the article, socio-economic relations between the considered sectors and VAT were studied. Regression analysis of the identified relations was conducted using quantitative analysis methods, and the degree of dependence of the sectors of the Republic's economy on value-added tax was evaluated. The research was conducted using the Eviews 10 statistical computer program, where multi-factor regression models were constructed, and their parameters were estimated using the method of least squares. The results of the performed regression analysis indicated a significant dependence between the examined sectors and VAT. Taking into account the results of the model evaluation, it was concluded that, under otherwise equal conditions, construction volumes increased by 0.8 % with a 1 % rise in the VAT growth rate. Simultaneously, the trade turnover growth rate increased by 0.6 % with a corresponding 1 % increase in the VAT growth rate. Additionally, the rate of growth of the volume of services (excluding trade) rose by 0.4 %, and the rate of growth of the volume of industrial output increased by 0.3 % with a corresponding 1 % increase in the VAT growth rate.

Key words: *value added tax, state budget, tax revenue, rate, consumers, economic sectors, statistics, regression, test, model*